

Complexnummer: 521048

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Complex Immanuelkerk

Aantal complexonderdelen

2

Monumentnummers van complexonderdelen

521049, 521050

Woonplaats

Tilburg

Gemeente

Tilburg

Provincie

Noord-Brabant

Locatie van het hoofdobject

Gasstraat 30, 5041 AM te Tilburg

Complexomschrijving

Inleiding

Aan de westelijke zijde van de Gasstraat staat de uit 1909-1910 daterende, in een sobere neo-romaanse stijl opgetrokken NEDERLANDSE HERVORMDE IMMANUËLKERK (1) en de bijbehorende DIENSTWONING (2).

In 1909 werd in opdracht van het bestuur der Vereniging tot Evangelisatie binnen de Classis 's-Hertogenbosch begonnen met de bouw van een 'evangelisatiegebouw' met dienstwoning aan de Gasstraat te Tilburg. In een schrijven aan L.W. van Muilwijk (architect?) gedateerd oktober 1909 verleende de gemeente Tilburg toestemming tot de bouw. In 1931 werd een deel van het interieur gewijzigd door het aanbrengen van een balustrade met trap tegen de binnenzijde van de voorgevel. In 1938 werden plannen ingediend om de aangrenzende consistorie te vergroten. Kort daarop werden deze plannen tot tweemaal toe gewijzigd met als uiteindelijk resultaat een uitbreiding aan de achterzijde van de bestaande consistorie met inbegrip van een portaal aan de zijgevel van de consistorie.

De dienstwoning, met identieke decoratieve detaillering als de kerk, bleef sinds de bouw nagenoeg ongewijzigd.

Omschrijving

Het complex bestaat uit een dwars op de rooilijn opgetrokken, ten opzichte van de gevelwand teruggelegen eenlaags kerkgebouw onder zadeldak met achter het schip een consistorie onder plat dak. Rechts van deze kerk de eveneens dwars op de rooilijn opgetrokken eenlaagse dienstwoning onder zadeldak met aan de achterzijde een eenlaags uitbouw onder plat dak.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Datum van downloaden 06 november 2024

Waardering

Het complex is van algemeen belang als bijzondere uitdrukking van een culturele en geestelijke ontwikkeling als nieuwe vestiging van een hervormd kerkgebouw met bijbehorende dienstwoning in een overwegend katholiek gebied. Het complex is tevens van belang vanwege de architectonische gaafheid van zowel in- als exterieur, die de voor de denominatie typerende eenvoud op karakteristieke wijze toont. Het complex is ook van belang vanwege de ensemblewaarden door de relatie van de kerk met de dienstwoning.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 521049

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	10 mei 2002
Kadaster deel/nr	82715/107

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Tilburg		Tilburg		Noord-Brabant			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Gasstraat	30			5041 AM	Tilburg		
Gasstraat	32			5041 AM	Tilburg		
Kadastrale gemeente*		Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding		Grondperceel	
Tilburg		N				17301	

Omschrijving**

Inleiding

De in een sobere neo-romaanse stijl opgetrokken HERVORMDE KERK (Immanuëlkerk) (nr. 30) vormt een opvallend contrast ten opzichte van de overige bebouwing die deel uitmaakt van de gevelwand door de teruggelegen ligging ten opzichte van de rooijlijn en de hierop dwarsgeplaatste as van het gebouw. De kerk is vrij gelegen van de dienstwoning (nr. 32).

Omschrijving

Het eenbeukige, eenlaagse gebouw onder zadeldak gedekt met kruispannen, is evenals de achteraanbouw onder plat dak, geheel opgetrokken in baksteen.

De voorgevel bestaat uit een topgevel met eenvoudige hoeklisenen die aansluiten op een klimmend fries langs de geveltop. Op de top een uitgemetselde toppilaster met ronde afdekking. Centraal in de symmetrische voorgevel een ingang onder rondboog met geprofileerde bakstenen omlijsting en hardstenen dorpel waarin een gedeelde paneeldeur, aan de buitenzijde betimmerd met plaatmateriaal. Boven de deur een halfrond metalen bovenlicht met straalsgewijze roedenverdeling met in het hart een hardstenen plaat met opschrift in reliëf 'Immanuel / kerk'. Terzijde van de ingang twee rondboogvensters onder rondboog met kraalprofiel en bakstenen afzaat, gevuld met blank glas. Over de gevel lopen speklagen in strengpersstenen.

In de top een gietijzeren roosvenster. Aan weerszijden van het roosvenster stenen met de opschriften 'ANNO' en '1909'. Rechts naast de ingang een gevelsteen met opschrift 'Eerste steen gelegd / 22 november 1909 / Ida Helene / van Oosterzee'. In de achtergevel, in de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

top een achtzijdig venster met (gerestaureerde) glas-in-lood vulling met een voorstelling van de bijbel en de tekst 'Biblia'.

De linkerzijgevel grenst aan het woonhuis nr. 28. De rechterzijgevel, met steekankers, wordt in in- en exterieur geleed door vijf lisenen. In de eerste en laatste travee een gietijzeren rondboogvenster met openslaand bovenlicht. In de twee middelste traveeën elk twee rondboogvormige vensters met idem bovenlicht. Alle vensters hebben een bakstenen afzaat en een in rollaag opgezette dubbele boog. Het in 1938 aan de consistorie geplaatste portaal, onder plat dak met boeiboord, is lager aangezet en voorzien van een naar de oude vorm vernieuwde, uit aluminium vervaardigde gedeelde beglaasde openslaande deur. Aan weerszijden van de deur de oorspronkelijke, openslaande, liggende vensters. Boven het platte dak van het portaal, in de hier boven uit rijzende zijgevel van de consistorie, twee liggende draairamen. In de zijgevel van de achterste aanbouw een naar oude vorm uit aluminium vervaardigde gedeelde deur met gedeeld bovenlicht en in de achtergevel de oorspronkelijk gedeelde deur met bovenlichten met aan weerszijden hiervan een rechthoekig vierruits venster.

In het sobere gestucte interieur van de kerk een met zachtboard afgetimmerde kap. In de kerk zijn tevens nog aanwezig drie paneeldeuren in spaarvelden in de oostgevel. De middelste, rijker gedetailleerde deur verleende toegang tot de nu verdwenen kansel. De deur bevindt zich op ca. 1 meter boven de vloer. De eenvoudige balustrade tegen de westgevel, met imitatieschildering van eikenhout, is toegankelijk via een kleine open trap. Het onder de balustrade gebouwde, nu verdwenen tochtportaal was voorzien van nog aanwezige zwarte plavuizen, voor het overige is er een planken vloer. In de sinds de jaren '20 met zachtboard beschoten kap een beluchtungsrooster. In het portaal van de consistorie terrazzo-vloeren en hardstenen dorpels.

Waardering

De kerk is van algemeen belang als een bijzondere uitdrukking van een culturele en geestelijke ontwikkeling als hervormde kerk in een overwegend katholiek gebied. Het gebouw is tevens van belang vanwege de architectonische gaafheid van zowel in- als exterieur, die de voor de denominatie typerende eenvoud op karakteristieke wijze toont. Het is ook van belang vanwege de gaafheid van in- en exterieur. Het is tenslotte van belang vanwege de ensemblewaarde, in dit geval door de relatie met de dienstwoning, en wegens de typologische zeldzaamheid van de zaalkerk als evangelisatiegebouw.

<i>Hoofdcategorie</i>	<i>Subcategorie</i>	<i>Functie</i>
Religieuze gebouwen	Kerk en kerkonderdeel	Kerk

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Monumentnummer*: 521050

Status	rijksmonument
Inschrijving register*	10 mei 2002
Kadaster deel/nr	82716/38

Woonplaats*		Gemeente*		Provincie*			
Tilburg		Tilburg		Noord-Brabant			
Straat*	Nr*	House letter*	Toev.*	Postcode*	Woonplaats*	Situering	Locatie
Gasstraat	30			5041 AM	Tilburg		
Gasstraat	32			5041 AM	Tilburg		
Kadastrale gemeente*		Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding		Grondperceel	
Tilburg		N				17300	

Omschrijving**

Inleiding

Op nr. 32 staat de voormalige, bij het evangelisatiegebouw behorende traditioneel vormgegeven DIENSTWONING. De eenlaagse woning onder zadeldak is evenals het links ervan gelegen kerkgebouw haaks op de rooilijn geplaatst.

Omschrijving

Geheel in baksteen opgetrokken eenlaagse woning onder zadeldak gedekt met kruispannen, met aan de achterzijde een eenlaagse uitbouw onder plat dak. De woning is aan voor- en zijgevel voorzien van een met geprofileerde baksteen afgezette plint.

Aan de voorzijde een tuitgevel onder rollaag met aan de voorzijde uitgemetselde schoulers die overgaan in een klimmend fries. Het fries en de overige detaillering is gelijk aan die van het kerkgebouw. Op de top een uitgemetselde toppilaster met ronde top. In de symmetrische voorgevel drie vensterassen onder strek met rechts een overigens vernieuwde paneeldeur met ongedeeld bovenlicht. In de twee overige assen een T-venster met hardstenen dorpels. De vensters zijn voorzien van ingebouwde houten rolluiken. In de top een gedeeld openslaand venster onder strek met bakstenen afzaat. In de zijgevel, voorzien van een boeiboord, een T-venster zoals voor. In de achtergevel, met steekankers, is een openslaande deur vervangen door een venster. In de top een gedeeld aluminium venster onder getoogde strek. In de tegen deze achtergevel geplaatste eenlaagse aanbouw onder plat dak met overstek, een T-venster met aan weerszijden een opgeklampte deels beglaasde deur met bovenlicht. Links daarvan een opgeklampte, deels beglaasde deur en openslaand vierruits venster. Aan de achterzijde is deze aanbouw voorzien van een kleine, overigens niet beschermde uitbouw in kalkzandsteen. In het nagenoeg ongewijzigde, sobere interieur zijn nog aanwezig de oorspronkelijke paneeldeuren en de scheiding

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

tussen voor- en achterkamer bestaande uit met panelen gesierde kasten waarin schuifdeuren.

Waardering

De dienstwoning is van algemeen belang als een bijzondere uitdrukking van een culturele en geestelijke ontwikkeling. Het gebouw is tevens van belang vanwege de architectonische gaafheid en de voor de denominatie typerende eenvoud. Het is van belang vanwege de gaafheid van in- en exterieur en tenslotte vanwege de ensemblewaarde, in dit geval door de relatie met het ernaast gelegen kerkgebouw.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Dienstwoning(K)

Functie

Dienstwoning(K4)